

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

17 בינואר 2005

158

ז' בשבט התשס"ה

עמוד

548

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 41) (דיון מקדמי), התשס"ה-2005

**הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 41) (דיון מקדמי),
התשס"ה-2005**

1. תיקון סעיף 95 בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 95, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) סבר בית המשפט, לאור אופי העבירה שבכתב האישום ונסיבותיה, כי הדיון בכתב האישום מתאים להתנהל במסגרת דיון מקדמי לפי הוראות סעיף 143א, תצורף להזמנה למשפט כאמור בסעיף קטן (א) הודעה, בנוסח שיקבע שר המשפטים, בדבר האפשרות לניהול דיון מקדמי וכדובר מהות הדיון כאמור."

ד ב ר י ה ס ב ר

למעורבות שיפוטית פעילה בעסקות טיעון, משפטים לא (תשס"א, עמ' 745).

בשל חוסר האחידות באופן הפעלתם של ההליכים המקדמיים, נדרשה בחינה מעניקה של נושא זה והוא הובא לדיון לפני הוועדה לסדר דין פלילי כראשות השופט אליהו מצא. הוועדה עקבה אחר הפרקטיקה שהתפתחה ובחנה את שיטות ניהולו של ההליך המקדמי בבתי המשפט השונים, והגיעה למסקנה, כי יש מקום לעגן בחוק את ההליך כאמור, את תנאיו הבסיסיים ואת אופן ניהולו, והכל במטרה להבטיח את תקינותו ואת זכויות הנאשם במהלך הפעלתו.

מטרתה של הצעת חוק זו היא לעגן בחוק סדר הדין הפלילי ובמקביל בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ז-1955 (להלן – חוק השיפוט הצבאי), את ההליך המקדמי, תוך קביעת התנאים לקיומו, ובהם הבטחת ידוע הנאשם בדבר אופי ההליך ואפשרות ניהולו והיותו של הנאשם מיוצג בידי סניגור בהליך המקדמי.

סעיף 1 מוצע לעגן בסעיף 95 לחוק סדר הדין הפלילי, שענינו הזמנה למשפט, את החובה, במקרים שבהם סבור בית המשפט שהדיון בכתב האישום מתאים להתנהל במסגרת דיון מקדמי לפי הוראות סעיף 143א המוצע, לצרף להזמנת הנאשם למשפט הודעה, בנוסח שיקבע שר המשפטים בתקנות, בדבר האפשרות שהדיון בכתב האישום יתנהל במסגרת דיון מקדמי כאמור. בהודעה יצוין, בין השאר, כי הדיון יתנהל במתכונת זו רק אם הנאשם יהיה מיוצג בדיון המקדמי על ידי סניגור. המצאת ההודעה מבעוד מועד תאפשר לנאשם להתכונן לקראת הדיון המקדמי, להיפגש עם סניגור לפני מועד הדיון ולמנוע מצב שבו יראה הסניגור את תיקו של הנאשם לראשונה במועד הדיון המקדמי. יצוין כי גם כיום, בהתאם להנחיות הנהלת בתי המשפט, נשלחת לנאשם הודעה ברוח זו, במקרים שבהם סבור בית המשפט שהדיון בכתב האישום מתאים להתנהל במסגרת הליך של דיון מקדמי.

כללי

בשנים האחרונות התפתח בבתי משפט שונים בארץ נוהג, שנועד לייעל את אופן ניהולם של הליכים פליליים בבתי המשפט, אשר לפיו נקבעים ימי הקראות מרוכזים בקשר לכתבי אישום שהנאשמים בהם מיוצגים על ידי סניגורים ושבת המשפט סבור שמתאימים לכך ובהם מתקיים הליך של דיון מקדמי בכתב האישום, תוך ניסיון להביא לצמצום המחלוקות בין בעלי הדיון, ובמידת האפשר, לירי סיום ההליך הפלילי בדרך מוסכמת, לרבות בדרך של הסדר טיעון.

כבטיס לנוהג האמור משמש סעיף 144 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן – חוק סדר הדין הפלילי), שענינו הסכמה בדבר עוברות וראיות, המסמך את בית המשפט, לאחר תחילת המשפט ובכל שלב של הדיון, לומן את הנאשם וסניגורו ואת התובע כדי לברר את הסכמתם לשאלות שבעובדה ולקבילות מסמכים ומוצגים, לרבות הסכמה להגשתם שלא באמצעות עדים.

הנוהג לניהול הליכים מקדמיים כאמור, אשר מופעל באופן שונה בבתי המשפט השונים, לרבות במישור של מירת מעורבות השופט בדיון כאמור ואופן ניהולו, עורר ביקורת שענינה, בין השאר, העומט הרב שנוצר בבתי המשפט בימי ההקראות המרוכזים, בשל המספר הרב של התיקים המתנהלים במסגרת הליך מקדמי, והחשש שאופן ניהולו המהיר של ההליך כאמור עלול ללחוץ על נאשמים להודות בביצוע עבירות בלי להבין הבנה מספקת את מהות הדיון המקדמי ואת תוצאות הודאתם כאמור, כמו כן עלה הצורך לבהינת מעורבותו של בית המשפט בניהול הליך מקדמי כאמור, והוצע להרחיב את השתתפותם הפעילה של שופטים בעסקאות טיעון כתנאים מסוימים (אמנון כהן ועינת אבנן-מולר, "שופט פסיבי או שופט אקטיבי? הצעה

¹ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43; התשס"ד, עמ' 329.

143א. (א) על אף הוראות סעיף 143, רשאי בית המשפט, בתחילת המשפט ובכפוף להוראות סעיף קטן (ב), לנהל דיון מקדמי בכתב אישום, שמטרתו לברר את עמדת הנאשם לענין הודאה או כפירה בעובדות הנטענות בכתב האישום, כולן או מקצתן, לבחון את האפשרות לצמצום המחלוקת העובדתית או המשפטית, כולה או מקצתה, ליתר את הצורך בשמיעת ראיות, ולסיים את הדיון בכתב האישום במסגרת הדיון המקדמי.

(ב) לא יתנהל דיון מקדמי לפי סעיף זה, אלא אם כן התקיימו כל אלה:

- (1) הנאשם קיבל הודעה לפי סעיף 95(ב) ברבר האפשרות לניהול דיון מקדמי ובית המשפט נוכח כי הנאשם הבין את מהות הדיון כאמור והביע את הסכמתו לניהולו;
- (2) הנאשם מיוצג בדיון המקדמי בידי סניגור;
- (3) התובע הסכים לניהול הדיון המקדמי.

- (ג) בדיון מקדמי לפי סעיף זה רשאי בית המשפט, בהסכמת בעלי הדיון, לעיין בחומר החקירה וברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת והנוגע לאישום, וכן בחומר וברשימה כאמור שנאספו או שנרשמו בידי ההגנה, והכל למעט חומר שהוא חסוי לפי כל דין.
- (ד) לא הסתיים הדיון בכתב האישום במסגרת דיון מקדמי לפי סעיף זה, יעביר בית המשפט את הדיון בכתב האישום לשופט אחר או למושב אחר, שימשיך לדון בו לפי הוראות סימן ה' לפרק זה.
- (ה) פרוטוקול הדיון המקדמי-

- (1) לא יועבר לעיון השופט או המושב שימשיך לדון בכתב האישום לפי הוראות סעיף קטן (ד);

דברי הסבר

עוד מוצע להסמיך את בית המשפט לעיון, בהסכמת בעלי הדיון, בחומר החקירה או בזומר אחר העשוי להיות רלבנטי לדיון המקדמי (לסעיף קטן (ג) המוצע).

מביוון שההליך המקדמי המוצע הוא תריג לדרך הרגילה של בירור האשמה, מוצע לקבוע שאם לא יסתיים ההליך בכתב האישום בשלב הדיון המקדמי ויהיה צורך בשמיעת ראיות, יועבר הטיפול בהליך לשופט אחר או למושב אחר, שלא היה חשוף לחומר הראיות ולא יורשה לעיין בפרוטוקול הדיון המקדמי. כמו כן מוצע, כדי למנוע חשש של בעלי הדיון משימוש עתידו בדברים שנאמרו במהלך דיון מקדמי בכתב האישום, שפרוטוקול הדיון כאמור לא ישמש ראיה בכל הליך משפטי אחר, אלא בהסכמת בעלי הדיון. עם זאת, מוצע לקבוע כחריג לכך הליך של ערעור על פסק הדין שניתן במסגרת הדיון המקדמי, שכן פרוטוקול הדיון הוא בסיס לערעור כזה (לסעיפים קטנים (ד) ו(ה) המוצעים).

סעיף 2 כפי שצוין בסעיף הכללי, סעיף 144 לחוק סדר הדיון הפלילי קובע הסדר כללי של סמכות בית המשפט לברר את הסכמת הצדדים לשאלות שבעובדה ולקבילות מסמכים ומוצגים. מוצע לעגן במפורש בסעיף 143א המוצע את סמכותו של בית המשפט לקיים דיון מקדמי שמטרתו לברר את עמדת הנאשם לענין הודאה או כפירה בעובדות הנטענות בכתב האישום, ולהביא לידי סיום ההליך. זאת, בכפוף למסירת הודעה לנאשם על האפשרות לניהול דיון כאמור, שתצורף להזמנתו למשפט לפי הוראות סעיף 95(ב) המוצע (לסעיף קטן (א) המוצע).

כמו כן, כדי להבטיח שניהול ההליך במסגרת דיון מקדמי כאמור לא יגרום לנאשם להודות באישומים נגדו בטרם הבין את מלוא משמעותו של ההליך המקדמי ואת תוצאותיו, מוצע להתנות את ניהולו של הליך כאמור בהיותו של הנאשם מיוצג על ידי סניגור בדיון המקדמי, בבחינת בית המשפט כי הנאשם הבין את מהות הדיון המקדמי והסכים לקיומו, ובהסכמתו של התובע לניהול הדיון כאמור (לסעיף קטן (ב) המוצע).

(2) לא ישמש ראייה בכל הליך משפטי אחר, למעט בערעור על פסק הדין שניתן בדיון המקדמי, אלא בהסכמת בעלי הדין.
(ו) הוראות סעיף זה לא יחולו על דיון מקדמי כאמור בסעיף קטן (א), בכתב אישום בעבירה מהעבירות המפורטות בסעיף 240(א) רישא.
(ז) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכותו של נפגע עבירת מין או אלימות חמורה, כהגדרתה בסעיף 2 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, לקבל מידע ולהביע עמדה לענין הסדר טיעון עם הנאשם, לפי הוראות סעיפים 8(ג)2 ו-17 לאותו חוק.

(1) בסעיף 309, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) סבר נשיא בית הדין הצבאי או שופט צבאי-משפטי שהוא הסמיכו לכך, לאור אופי העבירה שבכתב האישום ונסיבותיה, כי הדיון בכתב האישום מתאים להתנהל במסגרת דיון מקדמי לפי הוראות סעיף 351, תצורף לצו הזימון כאמור בסעיף קטן (א) הודעה, בנוסח שייקבע בתקנות, בדבר האפשרות לניהול דיון מקדמי וכדבר מהות הדיון כאמור";

(2) אחרי סעיף 351 יבוא:

"דיון מקדמי 351. (א) על אף הוראות סעיף 351, רשאי בית הדין הצבאי, בחזילת המשפט ובכפוף להוראות סעיף קטן (ב), לנהל דיון מקדמי בכתב האישום, שמטרתו לברר את עמדה הנאשם לענין הוראה או כפירה בעובדות הנטענות בכתב האישום, כולן או מקצתן, לבחון את האפשרות לצמצום המחלוקת העובדתית או המשפטית, כולה או חלקה, לייתר את הצורך בשמיעת ראיות, ולסיים את הדיון בכתב האישום במסגרת הדיון המקדמי.

דברי הסבר

יש בכך כדי לפגוע באופן ממשי בניהול ההליך. סעיפים 8(ג)2 ו-17 לחוק זכויות נפגעי עבירה טרם נכנסו לתוקף ולפי סעיף 29(ג) לחוק האמור החלתם הושלם בצווים שיקבעו שר המשפטים והשר לביטחון הפנים לא יאוחר מיום כ"א באדר ב' התשס"ה (1 באפריל 2005), ואם לא תושלם החלתם של הסעיפים האמורים עד למועד האמור - תהיה תחילתם באותו מועד.

מוצע להבהיר במפורש שהוראות סעיף 143א המוצע אינן גורעות מזכותו של נפגע עבירת מין או אלימות חמורה, לקבל מידע ולהביע עמדה לענין הגעת תובע להסדר טיעון עם נאשם, לפי הוראות סעיפים 8(ג)2 ו-17 לחוק זכויות נפגעי עבירה, שכאמור ייכנסו לתוקף עד יום כ"א באדר ב' התשס"ה (1 באפריל 2005) (לסעיף קטן (ז) המוצע).

סעיף 3 מוצע לעגן במפורש בחוק השיפוט הצבאי את ההוראות לענין דיון מקדמי, בדומה להוראות המוצעות לענין זה בסעיף 143א לחוק סדר הדין הפלילי, כך שיחולו גם במסגרת ניהול הליך פלילי בבית

מוצע שלא להחיל את ההסדר המוצע בסעיף 143א לענין העבירות המפורטות בסעיף 240(א) רישא לחוק סדר הדין הפלילי, היינו עבירות לפי פקודת התעבורה או לפי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התשל"ג-1970, שלא גרמו לתאונת דרכים שבה נחבל אדם הבלה של ממש, עבירות שנקבעו כעבירות קנס, או עבירות לפי חיקוק אחר ששר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת קבען. מדובר בעבירות שחלים עליהן סדרי דין מיוחדים בהתאם להוראות סעיף 240 לחוק סדר הדין הפלילי (לסעיף קטן (ז) המוצע).

סעיף 17 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001 (להלן - חוק זכויות נפגעי עבירה), שענינו זכות להביע עמדה לענין הסדר טיעון, קובע כי נפגע עבירת מין או אלימות חמורה, כהגדרתה בסעיף 2 לחוק האמור, שקיבל הודעה לפי סעיף 8(ג)2 לאותו חוק על האפשרות שהתביעה תגיע להסדר טיעון עם הנאשם, וכאי שתינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בענין זה לפני התובע, לפני קבלת החלטה בענין, אלא אם כן קבע פרקליט המחוז או ראש יחידת התביעות במשטרה, לפי הענין, כי

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 183.

³ ס"ח התשס"ז, עמ' 171; התשס"ד, עמ' 329.

(ב) לא יתנהל דיון מקדמי לפי סעיף זה, אלא אם כן התקיימו כל

אלה:

(1) הנאשם קיבל הודעה לפי סעיף 309(ב) בדבר האפשרות לניהול דיון מקדמי, ובית הדין נוכח כי הנאשם הבין את מהות הדיון כאמור והביע את הסכמתו לניהול;

(2) הנאשם מיוצג בדיון המקדמי על ידי סניגור כאמור בסעיף 316(א)(1) או (2);

(3) התובע הצבאי הסכים לניהול הדיון המקדמי.

(ג) בריון מקדמי לפי סעיף זה רשאי בית הדין, בהסכמת בעלי הדין, לעיין בחומר החקירה וברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת והנוגע לאישום, וכן בחומר וברשימה כאמור שנאספו או שנרשמו בידי ההגנה, והכל למעט חומר שהוא חסוי לפי כל דין.

(ד) לא הסתיים הדיון בכתב האישום במסגרת דיון מקדמי לפי סעיף זה, יעביר בית הדין את הדיון בכתב האישום לשופט אחר או למותב אחר, שימשיך לדון בו לפי הוראות פרק זה.

(ה) פרוטוקול הדיון המקדמי –

(1) לא יועבר לעיון השופט או המותב שימשיך לדון בכתב האישום לפי הוראות סעיף קטן (ד);

(2) לא ישמש ראייה בכל הליך משפטי אחר, למעט בערעור על פסק הדין שניתן במסגרת הדיון המקדמי, אלא בהסכמת בעלי הדין.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 316(א)(3) לחוק השיפוט הצבאי, שלפיו רשאי נאשם לפני בית דין צבאי לבחור לו לסניגור כל הייל שהסכים לשמש סניגורו. זאת, כדי להבהיר כי דרישת היוצג של הנאשם בהליך המקדמי תתקיים רק כשמדובר בסניגור צבאי או בעורך דין, שבהר הנאשם לפי הוראות סעיף 316(א)(1) או (2) לחוק האמור.

דין צבאי. הנוסח המוצע כולל כמה שינויים הנובעים מההבדלים שבין ניהול הליך פלילי לפי חוק השיפוט הצבאי ולפי חוק סדר הדין הפלילי.

כך למשל, מוצע לקבוע בסעיף 355(ב)(2) המוצע, כי לענין ייצוג נאשם בדיון המקדמי לא יחולו הוראות

